

Danske byers udvikling og planlægning 1850-2012

Valgfrit historisk emne, forårssemesteret 2012, torsdag kl. 14-17 fra februar til maj. v/ Kristian Buhl Thomsen.

Litteratur

Christensen, Søren Bitsch (red.): Den moderne by, Dansk Center for Byhistorie og Aarhus Universitetsforlag, 2005.

Kompendium.

1) Introduktion (2. februar)

Præsentation af undervisningsplan
Kort forelæsning om hovedtræk i dansk byudvikling 1850-2012
Fordeling af studenteroplæg til læsegrupperne.

2) Hvad er en by? – Bydefinitioner og det danske bysystem 1840-2000 (9. februar)

Denne undervisningsgang vil sætte fokus på, hvad en by er. – Administrative, sociologiske og økonomiske definitioner. Og der vil blive sat fokus på det danske bysystem fra 1840 til 2000.

Litteratur:

Christensen, Søren Bitsch (red.): Den moderne by, 2005, s. 11-98

Wirth, Louis: "Urbanism as a Way of Life", American Journal of Sociology, Vol. 44, No. 1, 1938, s. 1-24.

I alt 112 sider.

Studenteroplæg:

Oplæg 1: Fremlæg hovedtræk af bysystemet ved 1800-tallets midte og 1900-tallets begyndelse.
Oplæg 2: Fremlæg hovedtræk af bysystemet ved 1900-tallets midte og omkring år 2000.

3) Byernes vækst og nye byer 1860-1920 (16. februar)

Denne undervisningsgang vil sætte fokus på den bymæssige vækst og fremkomsten af nye byer (f.eks. stationsbyer) som følge af industrialiseringen, infrastrukturudviklingen og vandringen fra land til by, der satte ind i sidste halvdel af 1800-tallet.

Litteratur:

Thøgersen, Mette Ladegaard: "De rurale byer", Den moderne by, 2005, s. 257-284.

Stilling, Niels Peter: De nye byer. Stationsbyernes befolkningsforhold og funktion 1840-1940, 1987, s. 140-180, 475-484.

I alt 79 sider.

Studenteroplæg:

Oplæg 1: I Stillings tekst s. 142-144 nævnes en række bytyper, som var gældende for stationsbyerne. Redegør for hver enkelte bytype og for forskellen mellem stationsbyer og købstæder.

4) Byplanlægning og kvarterudvikling i Århus 1880-1925 (23. februar)

I denne undervisningsgang vil der blive sat fokus på Århus' udvikling fra sidste halvdel af 1800-tallet til de første årtier af 1900-tallet, hvor Århus udviklede sig fra at være en lille provinsby til at blive Danmarks næststørste by. Temaerne vil særligt være byplanlægning, kvarterudvikling, befolkningsudvikling og industrialisering.

Litteratur:

Christensen, Søren Bitsch (red.), Jeppe Klok Due og Kristian Buhl Thomsen: Århus Godsbanegård - historie og kulturarvsanbefalinger, 2009 s. 16-20 og 50-54.

Norskov, Jeppe: "Trøjborg – et indflytterkvarter i Århus omkring 1910", Århus Stifts Årbøger, 2001, s. 32-51.

Oddershede, Morten: "Mølleengen – et indflytterkvarter i Århus 1925", Århus Stifts Årbøger, 2006, s. 37-52.

Tofte, Ulla (2006) "Charles Ambt og dansk byplanlægning 1875-1902", Den moderne by, s. 153-169.

Toftgaard, Jens og Jeppe Norskov, Købstadens metamorfose: byudvikling og byplanlægning i Århus 1800-1920, s. 19-23 og 36-67.

Ambt, Ch. og Hack Kampmann: "Forslag til Byggeplan for en Del af Merselisborg Grund", Ingeniøren, nr. 51, 1898, s. 317-323.

I alt 102 sider.

Studenteroplæg:

Oplæg 1: Redegør for kvarterudviklingen i Mølleengen, på Trøjborg og Frederiksbjerg.

5) Den moderne byplanlægnings etablering efter 1938 (1. marts)

Denne undervisningsgang sætter fokus på byplanlægningen fra 1938 og frem. I 1938 blev Danmarks første effektive byplanlov vedtaget, hvilket afspejlede en øget erkendelse af, at det entydigt skulle være et offentligt anliggende at sikre befolkningen gode levevilkår gennem planlægning. Temaerne vil være byplanlovgivning, velfærd og implementering af lokale byplaner – bl.a. den københavnske Fingerplan fra 1947.

Litteratur:

Dragsbo, Peter: Hvem opfandt parcelhuskvarteret? Forstaden har en historie, 2008, s. 72-97.

Gaardmand, Arne: Dansk byplanlægning 1938-1992, 1993, s. 11-22 og 35-46.

Thomsen, Kristian Buhl: "Sådan skabtes det moderne Viborg – Byplanlægningen, boligudviklingen og bosætningsmønstrene 1938-1974", Fra Viborg-Eggen 2009, s. 7-124, læs uddrag s. 7-28.

Kildemateriale:

Lov om Byplaner, 1938, 8 sider.

I alt 80 sider.

Studenteroplæg:

Oplæg 1: Redegør for hensigterne med byplanloven af 1938 og redegør for den konkrete implementering af byplaner i nogle af byerne nævnt i teksterne – f.eks. København, Århus, Viborg og Herning.

6) Den moderne bys historieskrivning og kildemateriale. Snakke opgave og midtvejsevaluering (8. marts)

I bedes alle overveje ideer til, hvad I vil skrive opgave om. Ideer vil blive gennemgået fælles på holdet. Derudover er det tid for midtvejsevaluering.

Undervisningsgangen vil også handle om, hvordan man arbejder med moderne byhistorie, og vi vil kigge nærmere på forskellige kildetyper.

Litteratur:

Degn, Ole: "Danske, norske og svenske byhistorier og byudvikling", Heimen, 2002, s. 7-17.

Lauridsen, John T.: "Byhistorien – en genre i spændetrøje eller under faglig fornyelse", Historie, nr. 1, 1999, s. 89-106.

Lauridsen, John T.: "Temaer og prioriteringer i moderne byhistorie – og vigtigt for hvem?", Hvordan skriver vi historie for den moderne by 1945-2000, 2005, s. 47-56.

Poulsen, Poul Porskær: "Den store byhistorie", Den jyske historiker, nr. 75, 1997, s. 84-93 og 213.

Skriver, Peter: "Bykortet som sprog. Om kortet som kilde og formidling", Byerne og den byhistoriske kartografi, 2007, s. 9-24.

Stugu, Ola Svein: "Hvordan forstå byen i det urbaniserede samfundet", Heimen, 2002, s. 49-53.

I alt: 76

Studerteroplæg:

Oplæg 1: Alle læsegrupper får på forhånd udleveret et sæt kilder med tilhørende spørgsmål som grundlag for en præsentation for det øvrige hold.

Nogle kildetyper, som vi vil gennemgå, eksempler udleveres inden undervisningen:

Bygningshistorie: Bygningsinspektorater/byggesagsarkiver

Ejendomsforhold: Skøder og pantebreve, brandtaksationer/-forsikringer

Politik: Trykte byrådsforhandlinger, protokoller på Landsarkivet (forskningsadgang)

Byplaner og bykort (Landsarkivet, lokalhistoriske arkiver)

Befolkningssammensætning: Vejvisere og skattebøger

Personhistorie: Avisudklip, Sejer-sedler

Virksomhedshistorie: Erhvervsarkivet

Online kilder: ois.dk., danpa.dk, sa.dk, arkivalieronline.dk

15. marts, undervisning aflyst.

7) Grønne idealer i boligbyggeriet: Parcelhuse og parkbebyggelser (22. marts)

Denne undervisningsgang vil have boligbyggeri, forstaden og parcelhuskvarteret som temaer. Gennem det 20. århundredes byplanlægning har det særligt været et mål at få befolkning væk fra de tæt pakkede bykerner og ud til nye boligområder præget af de grønne havers og parkers rekreative goder, hvilket bl.a. dagens studenteroplæg skal sætte fokus på.

Litteratur:

Dragsbo, Peter: Hvem opfandt parcelhuskvarteret? Forstaden har en historie, 2008, s. 100-114.

Howard, Ebenezer: Garden Cities of To-Morrow, 1902. s. 98-107.

Mumford, Lewis: "The Neighborhood and the Neighborhood Unit", Town Planning Review, 1954, s. 256-270.

Møller, Dan Ersted: "Den store plan", Viborg Bogen 2005, s. 5-18.

Thelle, Mikkel (2006) "Røræg eller spejlæg – byplaner og hverdagsliv ved Køge Bugt", i Søren Bitsch Christensen (red.) Den Moderne by, s. 329-348.

Thomsen, Kristian Buhl: "Boligforhold", Ribe Bys Historie 3 1850-2010, s. 124-131

Kildemateriale:

Arbejdernes Byggeforening i Viborg 1917-1942, 1942, s. 3-12.

Havehjem i Viborg/Havebyen Vesterport, 1938, s. 9-28.

I alt 112 sider.

Studerteroplæg:

Oplæg 1: Redegør for Ebenezer Howards ideer om Garden Cities og redegør for, om lignende ideer kan genfindes i boligbyggeriet i Viborg og Ribe herunder i have- og byggeforeningerne.

8) Synopsisgennemgang (29. marts)

Fremlæg synopsis bestående af problemformulering, disposition og kilde- og litteraturliste. Og hvis I allerede er i gang med at skrive, så fremlæg også gerne korte uddrag af opgaven – det kan være en rigtig god måde at få relevant feedback til skriveprocessen. Synopsisgennemgangen fortsætter næste gang.

Synopser og evt. uddrag skal mailes i god tid forinden.

Uge 14: Påskeferie

9) Evt. afslutning af synopsisgennemgangen.

Sanering og byfornyelse, modernisme og politiske kampe 1939-1983 (12. april)

I denne undervisningsgang vil jeg fortælle om mit ph.d.-projekt. Vi indleder dog med at afslutte synopsisgennemgangen.

Litteratur:

Andersen, Hans Thor: "Bypolitik i Danmark efter 1960 – i historisk perspektiv", Den moderne by, 2005, s. 353-368.

Gaardmand, Arne: Dansk byplanlægning 1938-1992, 1993, s. 56-64, 162-178 og 234-253.

Kaal, Harm: The quest for livability: Amsterdam 1950s – 1970s, Paper Stockholm Workshop, November 2008, s. 1-9.

Söderqvist, Lisbeth: Att gestalta välfärd – Från idé til byggd miljö, 2008, s. 31-40 og 148-153.

I alt 87 sider.

Studenteroplæg:

Oplæg 1: Redegør på baggrund af Söderqvists tekst for modernismens idealer og den senere modernismekritik.

10) Byens bygninger. Byvandring i Århus (18. april, kl. 10-13)

Denne undervisningsgang vil have form som en byvandring, hvor vi vil se nærmere på udvalgte århusianske bygninger – fortrinsvis industribygninger – der er gode eksempler på den moderne bys bybillede. Derudover vil jeg fortælle om det at arbejde med bygningshistorie.

Litteratur:

Christensen, Søren Bitsch (red.), Jeppe Klok Due og Kristian Buhl Thomsen: Århus Godsbanegård - historie og kulturarvsanbefalinger, 2009, s. 5-8 og 38-49.

Tarbensen, Kenn og Kristian Buhl Thomsen: Industriminder i det gamle Århus, Dansk Center for Byhistorie og Århus Byhistoriske Fond, 2010, s. 7-20, 93-100, 129-134, 107-122.

I alt 60 sider.

Bygninger og steder, som vi vil se på turen:

Ceres, Århus Godsbanegård, Rådhuset, Jyllandsposten i Frederiksgade, Mølleparken, Erhvervsarkivet, Mølliestien, værkstedshus og renseri i Møllegade, Lynfabrikken i Vestergade, Store Torv m.m.

11) Den postindustrielle by efter 1960 (26. april)

Denne undervisningsgang vil handle om de postmoderne eller postindustrielle byer efter 1960. Temaerne vil være bypolitik og afindustrialisering/industriell omlægning.

Litteratur:

Andersen, Hans Thor: "Bypolitik i Danmark efter 1960 – i historisk perspektiv", Den moderne by, 2005, s. 368-379.

Jensen, Kristoffer: Da beklædningsindustri blev modeindustri – Den danske fremstillingssektors udvikling efter 1966 med særlig henblik på transformationen af dansk beklædningsindustri, resume af ph.d.-projekt, 2011, 5 sider.

Jøssang, Lars Gaute: Sett slikt – Sandnes og Øglænd i nyliberalismens tid, paper, Det Nordiske Historikermøtet i Tromsø 11.-14. august 2011, s. 1-22.

Nordentoft, Sebastian Fogh: De danske byers udvikling under afindustrialiseringen 1960-2001 – Befolknings- og erhvervsmaessige aspekter, speciale, 2009, s. 3-4 og 78-99.

Thomsen, Kristian Buhl: Dansk byudvikling 1950-2000 i lyset af byplanlægning, boligpolitik og byfornyelse, paper, Det 27. Nordiske Historikermøde, 11.-14. august 2011 i Tromsø, s. 1-9.

I alt: 70 sider.

Studenteroplæg:

Oplæg 1: Redegør for Nordentofts og Jensens tekster og for deres metoder til at opgøre Danmarks afindustrialisering. Overvej især deres synspunkter om, hvorvidt Danmark overhovedet er blevet afindustrialiseret eller stadig kan karakteriseres som en industrination.

3. maj, undervisning aflyst.**12) Den moderne bys kulturarv. Besøg i Den Gamle Bys moderne bydel (9. maj, kl. 10-13)**

Først undervisning i DGB's kursuslokale. Undervisningen vil handle om den moderne bys kulturarv og vil blive afsluttet med en guidet rundvisning i Den Gamle Bys moderne bydel, hvor der stilles skarpt på fokusårene 1927 og 1974.

Litteratur:

Ravn, Thomas Bloch: Den moderne by i Den Gamle By, 2008, s. 7-71.

I alt: 65 sider.